

PRZYCISKAĆ (44) *vb impf*

a jasne.

inf przyciskać (3). ◇ *praes 1 sg* przyciskam (7). ◇ *3 sg* przyciską (13). ◇ *2 pl* przyciskacie (1). ◇ *3 pl* przyciskają (6). ◇ *praet 3 sg m* przyciskał (3). ◇ *3 pl subst* przyciskały (1). ◇ *imp 2 sg* przyciskaj (1). ◇ *con 3 sg m by* przyciskał (1). *f by* przyciskała (1). *n by* przyciskało (2). ◇ *3 pl m pers by* przyciskali (2). ◇ *impers praet* przyciskano (1). ◇ *part praes act* przyciskając (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (trzy z niżej notowanych przykładów) – XVIII w. s.v. przycisnąć.

1. Wywierać nacisk fizyczny, przypierać, gnieść, przygniatać; *opprimere Vulg, Calep; pressare Mącz; premere Vulg; deprimere Calep; apprimere Cn [w tym: kogo, co (10)] (9)* : Praelum, Drzewo które prąfę przyciska. *Mącz 318c, 320d; Calep 309a, [734]b.*

przyciskać [do kogo], do czego (2): To íprawuía Płánety/ gdy íe obracáią/ Kiedy moc íwą do zyemie twárdey przyćíkáią. *RejWiz 149; Strum C4v; [GrzegŻarnPos 1597 53 (Linde s.v. odwiać)].*

przyciskać czym (1): á teź y kolanami przyćíkáiąc wiele ku rubocie [!] pomagamy. *GlabGad F3.*

[Szereg: »przyciskać i przypasować«: Wiátr z północy íełt przykry y oftry/ który podroźnemu opończę vsilnością íwą odwiewa y odkrywa/ ále nie tylko żeby íą z niego zwiác miał/ owfzem íą do siebie tym więcey przyćífka y przypáfáíe. *GrzegŻarnPos 1597 53 (Linde s.v. odwiać).]*

Przen (2) :

przyciskać do czego (1): Dał mu [Pan człowiekowi] duífę rozumną [...]. Aby go oná íwięta duífá íprawowáíá/ A niebu go do zyemie przyćífkác nie dáíá. *RejWiz 129.*

a) *W opisie gwiazdozbioru noszącego nazwę istoty żywej [czym] (1)* : Ręce ma [klęczący mąż] rościągnione: końcem prąwéy nogi/ Niezmierzónégo ímoká przyćífka łeb írogi. *KochPhaen 3.*

2. Wywierać presję, nacisk, zmuszać; *urgere Mącz, Vulg, Cn; arcire Mącz, JanStat; cohibere PolAnt; adigere, indere, obligare, permovere, valde movere Mącz; incumbere Vulg; coartare, stringere JanStat [w tym: kogo (18)] (25)* : *LibLeg 11/45v; Mącz 15a, 234d; Nie poćiągnie go [Ioann 6/44].*) Nie żeby ludziom wolność ich odeymował/ ábo íe przyćífkáł po niewoley. *WujNT 329.*

przyciskać do czego (4): *CzechEp 368*; íełt teź to nie mniefzye znák rebellij/ gdy Kííeża [...] nowe práwo od Papieźow podáne/ ktore *Ius Pontificium* zowá máíá/ którym y íámi íię íadzą/ y ínfzych kędy mogą/ do íwego prąwá przyćífkáią. *NiemObr 172; [OrdynWiej 1574 nr 40]. Cf Zwrot.*

przyciskać k(u) czemu (2): *Mącz 193c; CHcemy/ áby żaden z Zydów ku zápláceniu zaftáwnych zakłádów w ích íwięto przyćífkác nie ímiał. SarnStat 256.*

przyciskać o co (1): prosza myly panovye aby mya VM raczyly oddeslacz nalaskavy rosáth krolya íego mylosczy a thego czaszv mnye zaklady nye przyczyskacz o thą rzecz *ZapWar 1528 nr 2457.*

przyciskać czym (2): *ZapWar 1528 nr 2457*; Były nád to wielkie y ciężkie prześládowánia/ ktoremi przyćífkano wierne/ áby íię Chriřtułá y wiáry íego záprzeli. *WujNT 796.*

przyciskać z czym (1): *Multus in eo fuit, sive in ea re. Bárzo dokuczał/ Bárzo przyćífkáł s tą rzeczą. Mącz 236a.*

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): *LibLeg 7/69; WujNT 796; [Caepit ínfzare ut dicat. Potzął przyćífkác áby powiedział. TerentMatKęť Q6].*

W przeciwstawieniu: »odwodzić ... przyciskać« (1): że im [ludowi izraelskiemu] gwałt czynił [Antioch] z ftrony ich zakonu/ odwodząc ich od niego/ á do bálwochwálftwá fwe⁸⁰ przyćifkáię CzechEp 368.

Zwrot: »gwałtem, mocą [do czego] przyciskać« (1:1): Declaruiemy tez to przeciwną rzecz bydz confederathey gdzieby Krol IMyPoddani nasi saeculares poddanego swego inbonis suis do religiey gwałtem przyciskali. ActReg 16; WujNT 307.

Szereg: »przyciskać i przypędzać« = *arcire et compellere* JanStat (2): Atho navyanczey nam yesth przikro ysz on [komendor Lagowski] thy poddane kthorzi fzą wnaszem Crolethwie przyczyska y przipandza zeby nową a nyefzwyczajną vyarą trzymaly LibLeg 7/69; SarnStat 899.

a. Z podmiotem nieosobowym: być przyczyną zmuszającą do czegoś (10) : Gdyż oná myłość Kryfthulowá przyćifka nas/ y gdyzechmy tez to poftánowili/ iż iefli ieden zá wfytyki vmárł/ tedy wfytycy byli vmárłymi. BibRadz 2.Cor 5/14; WujNT 2.Cor 5/14.

przyciskać do czego (3): między któremi [zebrakami] ieft wiele męzczyzn/ y białych głów dużych/ y mogących fobie fłufznie żywność zárábiać/ gdyby ich y oné do tego práwo przyćifkáiło SarnStat 517 [idem] 927; [AktaSejmikPozn 1590/134].Cf Frazą.

przyciskać k czemu (2): KromRozm III I2v; A więc ná nas Płánety drudzy nárzekáią/ Iż ie czáfem ku wżemu złemu przyćifkáią. RejWiz 144.

cum inf (1): Z moią nędzą/ žal y złość fpółem fye miefzáią/ Złość czynić/ á grzech ćierpieć/ mnie dziś przyćifkáią. ZawJeft 39; [ŁaszczPogrom 12v].

Frazą: »potrzeba przyciska« [w tym: do czego (1)] = *necessitas urget* Mącz; *necessitas incumbit* Vulg (3): GroicPorz m; Necessitas urget, Potrzebá przyćifka. Mącz 508c; Bo iefli Ewángelią opowiedam/ nie mam fię przecz chlubić: gdyż mię potrzebá przyćifka WujNT 1.Cor 9/16.

3. Gnębić, dręczyć, dokuczać (9) : Otho/ w dzień poftu wáfłego náyduie fie wáfzá wola/ á (támże) wflyftkie dlužniki wáfłé ćieflko przyćifkáię [repetitis]. Leop Is 58/3; A ták iáko pod zakonem Moyżefzowym zakon dáný nie był dla fprawiedliwych y dobrych/ áni ich tez przyćifkał/ ále tylko złych CzechRozm 249, 225v; SkarŻyw 299.

przyciskać komu (3): I othworzył Iozeph wflyftkie gumná/ á przedawał Egiptczykom: bo iuz im głód przyćifkał. Leop Gen 41/56; WujJud a4v; Nikczemna dziewko/ oyćiec ći [porwanej Europie] przyćifka/ Czemu nie vmrzefz? KochPieś 8; [WujPosN 1584 248 (Linde)].

przyciskać czym (1): KAZ/ niech moie teflkliwe Trofki/ ktore [...] fwiátem [tj. sprawami świeckimi] przyćifkáią/ Srogie/ nie lutościwe/ Acz nic ieden dzień/ fercá żręć przeftáią. GrabowSet K2; [Oćiec twoy nas przyćifkał twárdym iárzmem Leop 1575 2.Par 10/4 (Linde)].

Szereg: »przyciskać i dławić« (1): iż ich [ludzi niepowsćiągliwych] z iedney fthrony przyćifka/ y dławi głupfthwo/ á nieumieięthność/ z drugiey záfię ftrony/ fráfunek/ á trapienie GórnDworz Gg5v.

4. Prawdopodobnie: Zagrozić [komu] (1) : Immineo, Leżę nád kim/ Przypieram/ przyćiskam komu. Mącz 207c.

Synonimy: 1. przecć, tłoczycć; 2. ciężyć, dogrzewać, donaglać, dotykać, gabać, gnębić, gnieść, nucić, popuszcząć, przypierać, ruszać, upychać.

Formacje współrdzenne cf CISKACĆ.

Cf **PRZYCISKAJĄCY, PRZYCISKANIE, PRZYCISKANY**

ALKa